

ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

БІБЛІОТЕКА
СВІТОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

Мурасакі
СІКІБУ

■

ПОВІСТЬ ПРО ҐЕНДЗИ

КНИГА I

Харків
«ФОЛІО»
2018

ПОКОЇ ПАВЛОНІЇ

Головні персонажі:

Гендзі,
від народження до 12 років
Імператор Кіріцубо,
батько Гендзі

Наложниця Кіріцубо,
мати Гендзі

Нього Кокіден,
дочка Правого міністра, дружина імператора Кіріцубо

Принц-спадкоємець,
старший син імператора Кіріцубо й нього Кокіден

Принцеса Фудзіцубо,
наложниця імператора Кіріцубо, майбутня імператриця

Принц Хьобукьо,
брат принцеси Фудзіцубо

Лівий міністр,
тесть Гендзі

Аої,
дочка Лівого міністра, перша дружина Гендзі

Куродо-носьюсьо,
син Лівого міністра, брат Аої

Хтозна-коли серед численних нього й кої¹ — дружин і наложниць Імператора — була одна особа не вельми знатного роду, яка здобула собі його особливу прихильність.

¹ *Нього* — придворна дама третього (після імператриці) рангу, зазвичай принцеса або дочка міністра, яка могла стати імператрицею; *кої* — наложниця, придворна дама четвертого-п'ятого рангу, як правило, дочка придворного четвертого-шостого рангу.

Ті з них, що від самого початку, ставши на службу в Імператорському палаці, самовпевнено вважали себе гідними такої ласки, від заздросців зненавиділи її за таку зухвалість. А ще більше не могли заспокоїтися наложниці, що були однакового або нижчого від неї походження. Те, що вона зранку і ввечері прислужувала Імператору, їх вкрай дратувало, і це, напевне, накликало на неї стільки злості, що вона занедужала й усе частіше проводила дні в батьківському домі, та все одно, щораз більше жалюючи її, Імператор, незважаючи на людський осуд, так ласкаво з нею обходився, що міг би стати недобрим прикладом для майбутніх поколінь.

Найвищі вельможі й середня знать несхвально відводили погляди, бо така пристрасть їх приголомшила. Вони казали, що саме за подібних обставин у Морокосі¹ зчинявся розбрат і наставала руїна. А коли в країні поступово ширилося невдоволення і в пам'яті спливав випадок з Ян Гуйфей², наложниця багаторазово зазнавала кривди від своїх суперниць, але завдяки особливій доброті Імператора й далі приходила на службу у палац.

Її батька Дайнагона, старшого радника міністра, вже не було на цьому світі, однак мати, його головна дружина, господиня північних покоїв, особа благородного походження і старожитніх чеснот, з усіх сил старалася, щоб на будь-яких урочистостях у палаці її дочка не поступалася суперницям, що мали заможних, впливових батьків, але та, позбавлена надійної опори, все ж іноді почувалася безпорадною і самотньою.

Напевне, зв'язок наложниці з Імператором у попередньому житті був навдивовижу міцним, бо вона народила сина небаченої краси, справжню перлину. Імператор чекав з нетерпінням — коли ж нарешті? — зустрічі із сином, а коли того привезли до палацу, був вражений його рідкісною вродою.

¹ Стародавня японська назва Китаю.

² *Ян Гуйфей* — улюблена наложниця китайського імператора танської династії Сюаньцзуна (685—762), любов до якої, зокрема, стала причиною заворушення під проводом Ань Лушаня. На вимогу повстанців імператор був змушений її стратити. Коханню Ян Гуйфей і Сюаньцзуна присвячена поема «Вічний смуток» китайського поета Бо Цзюйі (772—846).

Першого сина Його Величності сина народила дочка Правого міністра, тож люди не сумнівалися, що свого часу той стане принцом-спадкоємцем. Та оскільки з новонародженим його не можна було й порівнювати, то Імператор, як і дотепер, ставився до старшого сина доброзичливо, а от молодшого сприймав як свій найдорожчий скарб.

Від самого початку наложниця посідала досить високе становище в палаці й не мала б постійно прислужувати Імператору, але той намагався бути завжди з нею — першою викликав до себе на звичні музичні розваги або інші мистецькі урочистості, а інколи нізащо не відпускав її від себе й після ночі, проведеної разом у своєму покої, і тим самим, природно, виставляв її в ролі особи низького звання. Та коли вона народила сина, його ставлення до неї настільки різко змінилося, що мати першого сина, дочка Правого міністра, засумнівалася: а чи не станеться так, що не її сина призначать принцом-спадкоємцем? Докори цієї дружини, нього Кокіден¹, сильно непокоїли Імператора, бо він не був байдужим до матері своїх дочок, яка з'явилась у палаці раніше за всіх наложниць.

Хоча улюблена наложниця перебувала під щедрою опікою Імператора, багато хто принижував її і прискіпувався з будь-якого приводу, тож вона, квола й безпорадна, з гіркотою в душі зізнавалася собі, що його прихильність швидше принесла їй горе, ніж радість. Жила вона в покої Кіріцубо². Імператор потрапляв туди, минаючи покої інших наложниць, що, природно, дратувало їх. І коли вона прямувала до нього — а це траплялося також нерідко, — то тут, то там — на перекидних містках і переходах — вони вчиняли такі неподобства, що подоли помічниць, які супроводжували її туди й назад, бували забрудненими. А бувало не раз і так, що змовившись, вони знущалися з неї, замикаючи її з обох боків в єдиному коридорі, яким вона могла дістатися до Імператора³.

¹ Наложниця жила в покої Кокіден.

² *Кіріцубо* (офіційна назва цих покоїв — Сірейса) — покої павлонії. В садку біля покоїв наложниці росла павлонія.

³ Покої імператора були досить далеко від її покоїв, на протилежному боці палацу.

Коли молодший син досяг трирічного віку¹, Імператор наказав справити для нього церемонію одягання хакама² так само пишно, як для старшого сина, використовуючи запаси палацової скарбниці та рисових комор. І цього разу було чимало лихослів'я, та, підрастаючи, хлопець ставав таким навдивовижу гарним і добрим, що заздрісники мимоволі вгамувалися. А досвідчені люди, що збагнули суть речей, неймовірно дивувалися: «Невже в цьому світі могла народитися така досконала людина?»

Влітку того ж року наложниця-мати з покоїв Кіріцубо, почувшись трохи слабою, збиралася поїхати до батьківського дому, але Імператор ніяк на це не погоджувався. Оскільки він уже зник, що останнім часом вона постійно нездужала, то повторював: «Спробуй побути ще трохи, може...». Однак її здоров'я щоразу підупадало, й через якихось п'ять-шість днів вона зовсім ослабла, тож її мати слізю впросила його відпустити дочку. І навіть цього разу, побоюючись незаслужених образ від суперниць, вона вирішила поїхати додому потай, сама, залишивши сина в палаці.

Усе на світі має кінець, тож Імператор більше її не затримував, але невимовно жалів, що навіть не може провести її хоч би очима. Вона, ще недавно така чарівно-прекрасна, тепер страшенно схудла на обличчі й, глибоко засмучена, ледь ворухнула губами, але нічого не могла сказати. Дивлячись, як вона, напівжива-напівмертва, насилу уривчасто дихає, він, не думаючи ні про минуле, ні про майбутнє, крізь сльози безперестанку присягався у любові, але відповіді не почув. Її погляд так потьмянів, а тіло на постелі настільки обм'якло, що Імператор занепокоївся: а що ж буде далі? І навіть коли вже розпорядився прислати для неї ручну двоколісну карету, все одно залишався з нею в покої, не бажаючи відпускати її додому.

«Хіба ми не обіцяли одне одному, що вирушимо разом в огляд дороги? Ти не можеш піти й залишити мене самого», — казав Імператор.

¹ За східним звичаєм у вік дитини повністю зараховувався рік народження, незалежно від дня народження.

² *Хакама* — шаровари.

«Печальною дорогою розлуки,
Що нам судилася,
Я мушу йти,
Та як хотілося б
Вернутись до життя!

О, якби я знала, що так станеться...» — з глибоким сумом в очах відповіла вона їй, ледве дихаючи, начебто хотіла ще щось сказати, але нарешті сили залишили її, тож Імператор вирішив: «Нехай буде що буде...» — але в цю мить прибіг гонець від її матері з повідомленням, що увечері мають розпочатися молитви й замовляння видатних монахів, і йому хоч-не-хоч довелося відпустити кохану додому.

З важким тягарем на серці, не засипаючи ні на мить, Імператор насилу дочекався досвітку. Послав гінця й занурився у зловісні передчуття, а коли той, страшно приголомшений, повернувся з дому наложниці, де серед плачу й крику дізнався, що після півночі вона померла, то, охоплений сум'яттям, ні про що інше не думаючи, замкнувся у своїх покоях.

Хоча й тепер він прагнув бачити свого молодшого сина, та оскільки зазвичай у такому випадку дітей у палаці не залишали, то вирішив відіслати його в дім матері. Хлопець не розумів, що сталося, і вкрай дивувався, чому це материна прислуга ридма ридає та й батько весь час плаче. Розлучатися їм завжди було важко, та цього разу їхнього суму не можна описати словами.

Усьому на світі настає кінець, тож, як вимагав звичай, нещасну поховали. Хіба можна уявити собі, що діялося від горя в душі її матері — мовляв, і сама хотіла б разом з нею спопеліти й піднятися з димом у небо, — коли вона, вслід за доччиною прислугою, сіла в карету й прибула в Отагі¹ на урочисту прощальну церемонію?

«Дивлюся на її тлінні останки, і мені здається, начебто вона ще жива, та як тільки побачу, що вона перетвориться на попіл, справді повірю, що її вже нема на цьому світі», — цілком розсудливо казала мати, але невдовзі, охоплена відчаєм, як того й побоювалася прислуга, мало не випала з карети.

¹ Гори на схід від столиці, де відбувалося поховання.